

İŞGÜCÜ PİYASALARINDA MEVSİMLİK ETKİLER AZALIYOR

17.04.2014

Ekim – Kasım – Aralık Ayları.

HAZIRLAYAN

Prof. Dr. Halis Yunus ERSÖZ – İktisat Fakültesi Dekanı

Prof. Dr. Mustafa DELİCAN – İnsan Kaynakları Araştırma Merkezi

Doç. Dr. Levent Şahin – İnsan Kaynakları Araştırma Merkezi

ÖZET

Türkiye genelinde Aralık ayı, geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında, gerek işsizlik oranlarında gerekse de işgücüne katılma ve istihdam oranlarında büyük benzerlikler taşımaktadır. Buna göre geçen yılın Aralık ayı itibariyle %50,0 olan işgücüne katılma oranı ile %44,9 olan istihdam oranı, 2014 Aralık ayında çok düşük artışlar sergileyerek sırasıyla %50,1 ve %45,1 olarak gerçekleşmiştir. Benzer durum işsizlik oranında da görülmektedir. Buna göre, 2013 Aralık ayında %10,1 olan işsizlik oranı, 2014 Aralık ayında sadece 0.1 puanlık bir düşüşle %10,0 seviyesine gerilemiştir. Geçen yılın aynı dönemi ile kıyaslandığında, her ne kadar rakamlar birbirine çok yakın olarak görülüyor olsa da, genel eğilimin pozitif yönlü olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan ve üretim yöntemiyle hesaplanan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla sonuçlarına göre, Türkiye ekonomisi 2013'ün son çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre %4,4 ve 2013 genelinde ise %4'lük bir büyüme performansı sergilemiştir. %4'lük büyüme performansı, Orta Vadeli Program'da öngörülen %3,6'lık tahminin de üzerinde gerçekleşmiştir. Her ne kadar 2010 ve 2011 yıllarında %9,2 ve %8,8'lük büyüme performanslarını tecrübe etmiş olsa da Türkiye'nin, ilgili dönemdeki ulusal ve uluslararası sıkıntılardan dolayı başarısız olduğunu söylemek çok da doğru olmayacaktır. %4'lük büyüme performansının, FED'in parasal sıkılaştırma politikasına geçişi ile artan finansal dalgalanmaya, küresel, bölgesel ve yerel siyasi açmazlara, en büyük ticari partneri olan Avrupa Birliği'ne üye ülkelerinin önemli daralmalarına ve yüksek seyreden petrol fiyatlarına rağmen gerçekleşmiş olduğu unutulmamalıdır.

Türkiye'de geçen yılın aynı dönemine göre, 2013 Aralık ayı itibariyle işgücüne dahil olanlar 715 bin kişi artış göstererek 27.556 binden 28.271 bine, istihdam edilenler ise 758 bin kişi artış göstererek 24.766 binden 25.524 bine yükselmiştir. 2012 Aralık ayı itibariyle 2.790 bin kişi olan işsiz sayısı, bir yıl içerisinde 19 bin kişi artış göstererek 2013 Aralık ayı itibariyle

2.809 bine yükselmiştir. 2013 yılının dördüncü ve son çeyreğindeki işsiz sayısı, 2012 yılının aynı çeyreğine göre kümülatif olarak 375 bin kişi fazlalık ve işsizlik oranı da yine kümülatif olarak 1 puan artış göstermiştir. 2013 yılının son çeyreği, bir önceki çeyrek dönem (Temmuz-Ağustos-Eylül 2013) ile kıyaslandığında ise, işsizlik oranlarında kümülatif olarak yine 0.6 puanlık bir artış olduğu da görülmektedir. Türkiye işgücü piyasası, 2013 yılının son çeyreğinde mevsimlik etkilerin gözle görülür bir şekilde azaldığı pek çok özelliği bir arada sergilemektedir. Gerek üçüncü ve özellikle de ikinci çeyrek ile kıyaslandığında, özellikle işgücüne katılma ve istihdam oranlarında gözle görülür bir düşüş ve işsizlik oranlarında da önemli sayılabilecek bir artışın olduğu çok net bir şekilde anlaşılmaktadır. 2013 yılının son çeyreği, aynı yılın ikinci çeyreğine göre işgücüne katılma oranında kümülatif olarak 3.2 puanlık ve istihdam oranında da 4.4 puanlık bir azalma gösterirken, işsizlik oranında 2.7 puanlık bir artış sergilemiştir.

2013 Aralık ayı itibarıyla Türkiye’de kurumsal olmayan nüfus 74.867 bin iken, bunların yaklaşık %75’ini (56.012 bin) 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus oluşturmaktadır. İşgücüne katılma oranının %50,1, istihdam oranının %45,1 ve işsizlik oranının da %10,0 olduğu görülen 2013 Aralık ayı istatistiklerine göre, işgücüne dahil olanların sayısı 28.071 bin kişidir. İşgücüne dahil olanların yaklaşık %90’ı istihdam edilenlerden (25.262 bin kişi) ve geriye kalan yaklaşık %10’luk kesimi (2.809 bin kişi) ise işsizlerden oluşmaktadır.

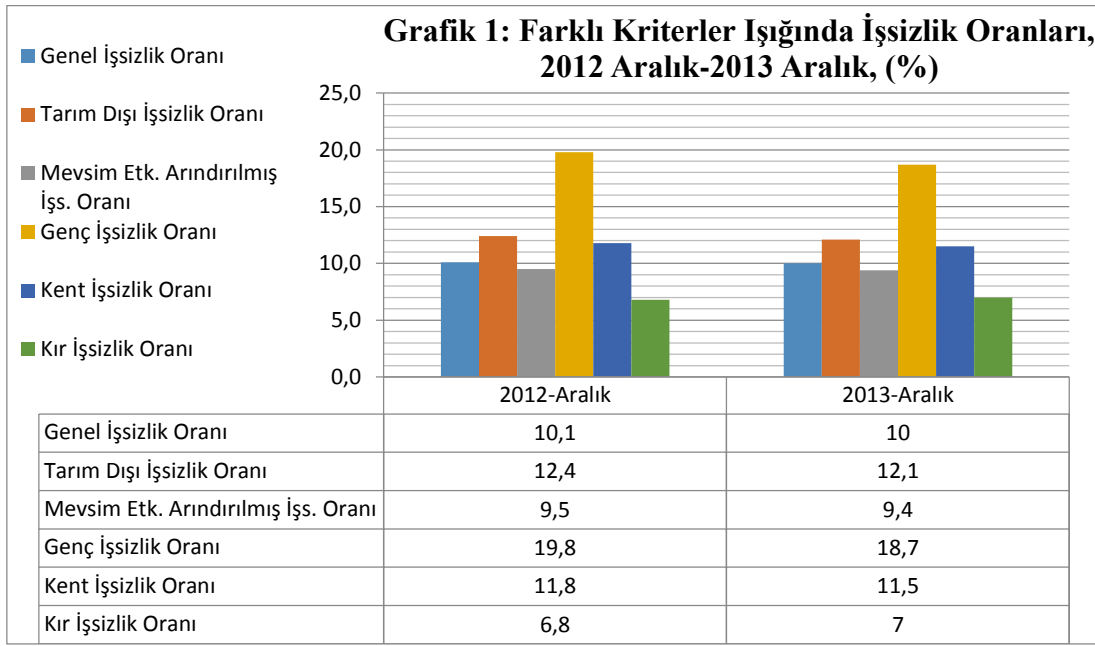
Tablo 1: Temel İşgücü Piyasaları Göstergeleri

İşgücü Piyasası Kriterleri	008	009	010	011	012	013 Mart	013 aziran	013 Eylül	013 Aralık
Kurumsal Olmayan Nüfus (000)	9 724	0 542	1 343	2 376	3 604	4 183	4 416	4 643	4 867
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (000)	0 772	1 686	2 541	3 593	4 724	5 325	5 566	5 790	6 012
İşgücü (000)									
- İstihdam (000)	3 805	4 748	5 641	6 725	7 339	7 776	8 844	8 639	8 071
- İşsiz (000)	1 194	1 277	2 594	4 110	4 821	4 974	6 319	5 808	5 262
	2 611	471	046	615	518	801	525	831	809
İşgücüne Katılma Oranı (%)	6,9	7,9	8,8	9,9	0,0	0,2	1,9	1,3	0,1
İstihdam Oranı (%)	1,7	1,2	3,0	5,0	5,4	5,1	7,4	6,3	5,1
İşsizlik Oranı (%)									
- Tarım Dışı İşsizlik Oranı	1,0	4,0	1,9	,8	,2	0,1	,8	,9	0,0
- Genç Nüfusta İşsizlik Oranı	3,6	7,4	4,8	2,4	1,5	2,3	1,0	2,3	2,1
	0,5	5,3	1,7	8,4	7,5	9,3	7,1	9,4	8,7
İşgücüne Dahil Olmayanlar	6 967	6 938	6 901	6 867	7 385	7 549	6 722	7 151	8 048

Kaynak: TÜİK, **İşgücü İstatistikleri**, (Çevrimiçi) tuik.gov.tr.

Türkiye genelinde işsiz sayısı 2013 Aralık dönemi itibarıyla geçen yılın aynı dönemine göre 291 bin kişi (165 bini erkek, 126 bini kadın) artış göstererek 2.809 bine yükselir iken; işsizlik oranı ise 0.1 puan azalarak %10,0 olarak gerçekleşmiştir. Kuşkusuz ki, işsiz sayısı

artarken işsizlik oranının azalması, işgücüne katılanların nicelik olarak artmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre 2012 yılının Aralık ayında işgücüne dahil olanlar 27.556 bin iken, 2013 Aralık döneminde 28.071 bine yükselmiştir. Aynı dönemler itibariyle tarım dışı işsizlik oranı, 0.3 puan azalış göstererek %12,4'ten %12,1'e; mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik oranı da yine 0.1 puanlık bir azalmayla %9,5'ten %9,4'e düşmüştür. Azalma gösteren diğer işsizlik kriterleri arasında, 15-24 yaş grubunu kapsayan genç işsizlik oranı ile kent işsizlik oranı bulunmaktadır. Buna göre, Aralık 2013 itibariyle genç işsizlik oranı, 2012 Aralık ayna göre 1.1 puanlık; kent işsizlik oranı ise 0.3 puanlık bir azalmayla sırasıyla %19,8'den %18,7'ye ve %11,8'den %11,5'e düşüş göstermiştir. İlgili dönemlerde işsizliğin artış gösterdiği tek mecra kırsal alandır. Buna göre 2012 yılının Aralık ayında %6,8 olan kır işsizlik oranı, Aralık 2013 itibariyle %7,0'a yükselmiştir.

Kaynak: TÜİK, **İşgücü İstatistikleri**, (Çevrimiçi) tuik.gov.tr.

Kümülatif olarak farklı pek çok değeri üçer aylık dönemlerle gösteren Tablo 2 dikkatli bir şekilde incelendiğinde, 2013 yılının dördüncü çeyreğinin beklendiği üzere mevsimlik çalışmanın, işgücü piyasaları üzerindeki etkilerini azalttığı bir dönemi temsil ettiği görülmektedir. Buna göre dördüncü çeyrekte, gerek işgücüne dahil olanların ve gerekse de istihdam edilenlerin sayısının kümülatif olarak azaldığı dikkat çekmektedir. Bu noktada özellikle tarım sektöründe istihdam edilenlerin sayısındaki düşüş ciddi bir rakamı işaret etmektedir. Kümülatif olarak tarım sektöründe birinci çeyrekte 16.713 bin, ikinci çeyrekte 18.815 bin, üçüncü çeyrekte 19.438 bin kişi istihdam edilirken, son çeyrekte belirgin bir düşüşle

17.263 bin kişi istihdam edilmiştir. Sadece bu gösterge bile mevsimlik çalışanların sayısında önemli bir azalma olduğunu ispatlar niteliktedir.

Dördüncü çeyreğe ait kümülatif işsizlik oranları da bahsedilen etkinin görülmesi için farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Buna göre, mevsimlik çalışmanın azalmasının ardından, bu grubun içerisinde bir kesimin tekrardan iş arama sürecine girmiş olması ihtimali gerek kent, gerekse de kırsal alanda ve doğal olarak genel işsizlik oranlarında belirgin bir artışın meydana gelmesini sağlamıştır. Bu bakış açısını kuvvetlendiren ise yukarıda da bahsedildiği üzere, üçüncü çeyrek ile dördüncü çeyrek arasında tarım sektöründe istihdam edilenlerin sayısında kümülatif olarak görülen 2.175 kişilik bir azalmadır.

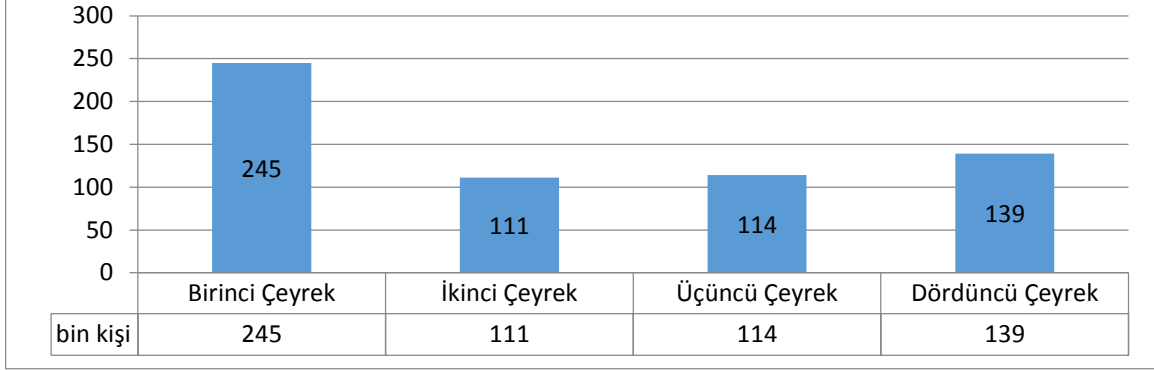
Tablo 2: 2013 Yılı Birinci, İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Çeyreğe Ait Farklı Kümülatif Değerler

DÖNEMLER	İşgücü (bin kişi)	İstihdam Edilenler (bin kişi)	Tarım Sektöründe İstihdam Edilenler (bin kişi)	Genel İşsizlik Oranı (%)	Kent İşsizlik Oranı (%)	Kır İşsizlik Oranı (%)
Birinci Çeyrek	82 529	73 953	16 713	31,2	35,9	21,6
İkinci Çeyrek	85 833	78 140	18 815	26,9	32,1	16,4
Üçüncü Çeyrek	86 190	77 867	19 438	29,0	35,3	16,4
Dördüncü Çeyrek	84 689	76 353	17 263	29,6	34,5	19,6

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, (Çevrimiçi) tuik.gov.tr.

Mevsimlik çalışmanın özellikle yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde artış gösterdiğini ortaya koymaya yarayacak bir başka durum ise “sadece mevsimlik çalıştığından ötürü işgücüne dahil olmayanlar”ın eğilimlerini takip etmektir. 2013 yılının ikinci ve üçüncü çeyreklerinde sırasıyla kümülatif olarak 111 bin ve 114 bin kişi mevsimlik çalıştığından dolayı işgücüne dahil olmazken, dördüncü çeyrekte bu oran 139 bine çıkmış ve önümüzdeki 2014 yılının ilk çeyreğinde de artış göstereceğine dair sinyaller vermiştir. Dolayısıyla mevsimlik çalışma döneminin önemli oranda azaldığı ve bu çalışmadan çıkanların önemli bir kesiminin tekrardan işgücü piyasalarında iş aramaya başladığı ve dolayısıyla işsizlik oranlarını artırdığı gerçeğine ilaveten, küçük bir kısmının da işgücüne dahil olmadığını söylemek mümkündür.

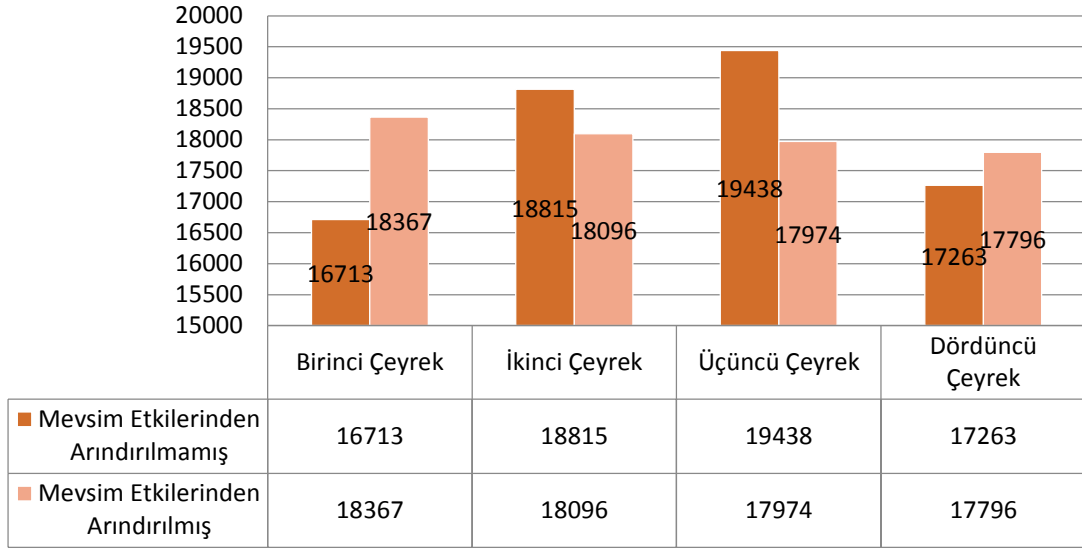
Grafik 2: Mevsimlik Çalıştığında Dolayı İşgücüne Dahil Olmayanlar, 2013, bin kişi (000), kümülatif

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, (Çevrimiçi) tuik.gov.tr.

Tarım sektöründe istihdam edilenlerin mevsim etkilerinden arındırılmamış ve arındırılmış kümülatif değerlerini gösteren Grafik 3 dikkatli bir şekilde incelendiğinde ise, ikinci ve özellikle üçüncü çeyrekte mevsimlik çalışmanın ne denli önemli bir yer tuttuğu bir kez daha açık bir şekilde görülmektedir. Buna göre ikinci çeyrekte mevsim etkilerinden arındırılmamış tarım sektörü istihdamı kümülatif olarak 18.815 bin kişi iken, mevsim etkilerinden arındırılmış tarım sektörü istihdamı yine kümülatif olarak 18.096 bin kişidir. Ancak asıl büyük farklılık hiç şüphe yok ki, mevsimlik çalışmanın en yoğun olarak yaşandığı üçüncü çeyrekte görülmektedir. Buna göre, üçüncü çeyrekte mevsim etkilerinden arındırılmamış tarım sektörü istihdamı kümülatif olarak 19.438 bin kişi iken, mevsim etkilerinden arındırılmış tarım sektörü istidamı yine kümülatif olarak 17.974 bin kişidir. Son çeyrek ise mevsim etkilerinden tamamen arınmış bir tarım sektörü istihdamı sunmaktadır. Buna göre mevsim etkilerinden arındırılmamış dördüncü çeyrek tarım sektörü istihdamı kümülatif olarak 17.263 bin kişi iken, mevsim etkilerinden arındırılmış tarım sektörü istihdamı yine kümülatif olarak 17.796 bin kişi görülmektedir.

Grafik 3: Mevsim Etkilerinden Arındırılmamış/Arındırılmış Kümülatif Tarım Sektörü İstihdamı, 2013, bin kişi (000)

Kaynak: TÜİK, *İşgücü İstatistikleri*, (Çevrimiçi) tuik.gov.tr.

Tüm bu veriler göstermektedir ki, Türkiye işgücü piyasası, özellikle yılın son çeyreğinde mevsimlik çalışmanın yarattığı etkinin minimize olduğu bir yapı arz etmektedir. Önümüzdeki üç aylık dönem içerisinde de bu güçlü eğilimin devam edeceği ve dolayısıyla işsizlik oranlarında da bir miktar artış beklenmesi gerektiği söylenebilir.